

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ПІД ЧАС НАДАННЯ КОСМЕТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ

Артем Іванович САДОВЕНКО,

заступник начальника

першого оперативного відділу

оперативного управління ГУ ДФС

у Запорізькій області

<https://orcid.org/0000-0001-7965-8320>

В Україні відбуваються стрімкі реформаційні процеси майже у всіх сферах суспільного життя. Не є винятком і сфера косметології. При цьому науковці, які досліджують питання відповідальності суб'єктів надання косметологічних послуг, останніми роками все більше наполягають на необхідності урахування в національному законодавстві позитивного «досвіду зарубіжного законодавства для негайного впровадження науково-обґрунтованої з організаційно-методичних позицій системи об'єктивної оцінки якості наданої косметологічної допомоги та її стандартизації, а також на визначенні критеріїв оцінки діяльності профільних медичних організацій» [1, с. 32]. Слід підкреслити складність оцінки шкоди, заподіяної при наданні косметологічних послуг, адже йдеться про оцінку того, наскільки якісно було надано косметологічну послугу, насамперед, з боку споживача цієї послуги.

Законодавством окремих країн регулюються питання відмови від відшкодування шкоди, заподіяної на прохання або з дозволу особи, якій таку шкоду заподіяно. Зокрема, у відшкодуванні шкоди може бути відмовлено, якщо шкода заподіяна на прохання або за згодою потерпілого, а дії заподіювача шкоди не порушують моральні принципи суспільства [2]. Утім зауважимо, що моральні принципи суспільства є оцінюючою категорією.

Поряд з питанням про звільнення суб'єкта, що надає подібні косметологічні послуги, від відповідальності за спричинену клієнту шкоду, якщо вона є бажаною для останнього, виникає питання про правову регламентацію відшкодування шкоди, заподіяної неякісним наданням косметологічних послуг. Розглянемо закордонний досвід правового регулювання відшкодування такої шкоди. Так, в Англії з 1994 року функціонує тарифна схема компенсацій, яка містить детальні умови виплат та їх розміри залежно від різновиду спричиненої шкоди [3, с. 62].

Подібна тарифна система існує й у більшості країн ЄС. Тарифна система передбачає нормативно визначені суми компенсації за конкретні негативні наслідки медичних втручань. Крім того, при визначенні розміру відшкодування майнової шкоди використовуються різні критерії та коефіцієнти. Наприклад, у Великобританії при розрахунку компенсації насамперед враховуються тривалість життя, професія та кваліфікація потерпілого. Залежно від виду каліцтва суд цієї країни може додатково присудити окремі виплати для придбання пристроїв для інвалідів (наприклад, обладнання помешкання спеціальним ліфтом чи заміна сходів), але лише у розумних (під кутом зору суду) межах. У Швеції також діє тарифна система відшкодування, але законодавством передбачено відшкодування шести категорій шкоди залежно від факторів, що її спричинили. У США при визначенні суми відшкодування враховують середньорічний дохід та вік потерпілого. Однак суми відшкодування та його порядок цілком залежать від страхової компанії, в якій застрахував свою цивільну відповідальність медичний заклад (лікар) [4].

Незважаючи на схожі загальні тарифні засади відшкодування заподіяної шкоди здоров'ю, що існують в країнах ЄС, відшкодування моральної шкоди залежить від специфіки змісту правового регулювання.

Як підкреслює С. Шимон, умовами виникнення зобов'язань з компенсації немайнової (моральної, психічної) шкоди в усіх країнах є умови, практично аналогічні до тих, що встановлені для відшкодування майнової шкоди в тих видах контрактних відносин, де пору-

шення умов договору за своєю природою найбільш імовірно спричинятиме і психічні втрати, тобто коли такий наслідок порушення договору, як наявність моральної шкоди, є передбачуваним [5, с. 178].

У німецькому праві компенсація за пережиті страждання повинна бути справедливою: враховується загальний принцип вирівнювання вигоди; потерпілий має бути відновлений у положенні, яке існувало до порушення його прав або інтересів, однак він не повинен отримати вигоду внаслідок компенсації йому такої шкоди. При обчисленні розміру компенсації за моральну шкоду також братимуться до уваги суми компенсацій, які призначалися судами в аналогічних справах раніше [6].

Англійське право при відшкодуванні шкоди не встановлює жодних відмінностей між матеріальною і нематеріальною шкодою. Визначення наявності заподіяної моральної шкоди та розміру її відшкодування залежить від цілого ряду самостійних факторів. Система, яка діє у Великій Британії для визначення розміру компенсації моральної шкоди, була розроблена ще в 1964 році як тарифна схема, а також існує тарифна схема 1994 року. Мінімальний розмір компенсацій встановлено на рівні 1 тисячі фунтів, а максимальний – у 20 тисяч фунтів [7]. Як справедливо підкреслює Р. Стефанчук, основним недоліком такої системи є відсутність певної індивідуалізації, адже вона не враховує особистісні особливості потерпілого, зокрема умови життя потерпілого, його соціальні зв'язки, особливості тощо [8, с. 74].

Французький Цивільний кодекс містить статтю 9, яка безпосередньо передбачає захист особистих немайнових прав. Однак ще до її введення судова практика застосовувала такий спосіб захисту, як компенсація моральної шкоди на основі загальних норм щодо деликтних зобов'язань (ст.ст. 1382, 1383). Це пояснюється тим, що в законі термін «шкода» згадується як загальна категорія, розмежування якої на майнову чи немайнову шкоду як підставу відповідальності не має проводитися; відшкодуванню повинна підлягати будь-яка шкода [9, с. 84].

Слід підкреслити складність визначення розміру моральної шкоди у сфері косметологічних послуг, оскільки моральна шкода має ще більш суб'єктивне походження ніж шкода, заподіяна фізичному здоров'ю споживача таких послуг.

Таким чином, правове регулювання відповідальності за неякісне надання косметологічних послуг відрізняється залежно від: конкретної правової системи окремої країни; від походження такої шкоди (деліктне чи договірне); від різновиду шкоди, зокрема спричиненою каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я споживача косметологічних послуг, або спричиненням йому моральної шкоди, яка може бути поєднана чи не поєднана зі шкодою, заподіяною здоров'ю. Доцільно зауважити, що вагоме значення для врегулювання питань відшкодування заподіяної шкоди, а також звільнення від відшкодування заподіяної косметологічними процедурами шкоди має належне договірне врегулювання між суб'єктом надання таких послуг та клієнтом (суб'єктом, який споживає косметологічні послуги). Нормативно-правове забезпечення підстав звільнення від відповідальності, зокрема від обов'язку відшкодування шкоди, заподіяної споживачеві косметологічних послуг за його власним бажанням, підтвердженням договором, можна вважати необхідною умовою діяльності суб'єктів надання косметологічних послуг.

Список використаних джерел:

1. Розенцвайг А. И., Крюкова П. С. Косметологические услуги: понятие, виды, правовое регулирование. *Matters of Russian and International Law*. 2020. Vol. 10. Is. 3A. С. 29-35. URI: <http://publishing-vak.ru/file/archive-law-2020-3/4-rozentsvaig-kryukova.pdf>
2. Гражданский кодекс Российской Федерации. URI: <http://base.garant.ru/10164072/52c5edc80241068c4421fd0af62c3bf7/>
3. Мограбян А. С. Актуальные проблемы в сфере оказания косметологических услуг: частноправовой аспект. *Теоретические проблемы отраслей права*. 2018. № 10 (143). С. 58–69.
4. Антонов С. В. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної пацієнтові невдалим медичним втручанням. *Управління закладом охорони здоров'я*. 2007. № 7. URI: <http://www.medlawcenter.com.ua/ru/publications/76.html>

5. Шимон С. І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн: навч. посіб. (Курс лекцій). К.: КНЕУ, 2004. 220 с.
6. Матяш М. Компенсація за страждання. Що і як. URI: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/kompensaciya-za-strazhdannya-scho-i-yak-275790_.html
7. Новикова А. Скільки коштують страждання: оцінювання розміру моральної шкоди у судах. URI: <https://sud.ua/ru/news/publication/138961-skilki-koshtuyut-strazhdannya-otsinyuvannya-rozmiru-moralnoyi-shkodi-u-sudakh>
8. Стефанчук Р. О. Компенсація моральної шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав: проблеми та шляхи вирішення. *Університетські наукові записки*. 2007. № 1 (21). С. 67–83.
9. Шигапова Е. Відшкодування моральної шкоди в Україні з урахуванням європейського досвіду. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 83–87.